

POLITIET

Justis- og beredskapsdepartementet

Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Politidirektoratet

Deres referanse:
19/5255

Vår referanse:
19/36827 - 36

Dato:
10.03.2020

POLITIDIREKTORATETS HØRINGSSVAR - VURDERING AV FORBUD MOT LANGE KNIVER / MACHETE

Vi viser til Justis- og beredskapsdepartementets brev av 15.11.2019 med høringsnotat med vurdering av forbud mot lange kniver/machete.

Bakgrunn

Departementet vurderer endringer i våpenforskriften § 9 slik at erverv, eie eller innehav av machete/lange kniver med bladlengde fra 25 cm forbyes. Formålet er å begrense tilgangen til machete og supplere dagens forbud mot bæring av kniv på offentlig sted samt forbud mot kniver laget uten aktverdig formål (voldsprodukter).

I regjeringens Granavold-plattform beskrives machete-forbud som ett av flere tiltak for å redusere gjengkriminaliteten. Gjengkriminalitet utgjør store samfunnsmessige utfordringer, også for politiet. Særlig i gjengmiljøer i Oslo politidistrikt er det en sterk økende tendens til å bevæpne seg med machete.

I Justis- og beredskapsdepartementets brev av 20.02.2019 ble Politidirektoratet bedt om å utarbeide et beslutningsgrunnlag for et eventuelt forbud mot machete. Bestillingen var "å greie ut korleis et slikt forbud bør utformast og kva som vil vere dei økonomiske og administrative følgjene av å innføre forbudet". Politidirektoratet oversendte sitt beslutningsgrunnlag 09.04.2019. Det ble fra Politidirektoratets side ikke tatt stilling til hvorvidt man støttet forbudet.

Departementet ba i høringsnotat av 15.11.2019 om høringsinstansenes syn på ulike omtalte modeller, eventuelt at det ble utarbeidet andre forslag. Høringsinstansene ble også anmodet om å vurdere virkningene av et forbud sammenlignet med alternative tiltak.

Politidirektoratet har forelagt høringen for Kripes, Politiets utlendingsenhet (PU), Politihøgskolen (PHS) og samtlige politidistrikter. Vi har mottatt innspill fra Oslo, Øst og Innlandet politidistrikt. Innspillene er vedlagt.

Politidirektoratet

Politidirektoratets vurdering

Politidirektoratet anerkjenner og har forståelse for at det er et politisk ønske om forbud mot machete, da det blant annet har utviklet seg en trend innenfor enkelte gjengmiljøer å bevæpne seg med slike kniver. Oslo politidistrikt spesielt har over tid registrert bekymringsfull bruk av macheter som en del av volds- og trusselregimet innen flere kriminelle grupperinger. Vi ser at et eventuelt forbud kan redusere risikoen for kriminelle handlinger med machete og hindre tilgjengeligheten i markedet. Et forbud vil også kunne styrke det forebyggende arbeidet ved økt handlingsrom for håndtering av tips, ved beslag og inndragning. Dette vil også gjelde Tollestatens kontrollvirksomhet ved at avdekkede macheter kan beslaglegges. Samlet sett kan et macheteforbud føre til økt trygghet, i det minste for deler av befolkningen, samt øke tryggheten for politiansatte, spesielt for operativt personell som tjenestegjør i belastede områder hvor machete brukes.

Oslo politidistrikt er positiv til at det tas lovmessig initiativ for å begrense problematikken med machete. Politidistriktet har imidlertid i e-post til Politidirektoratet av 3. mars 2020 presisert at deres høringssvar angir hvordan Oslo politidistrikt tenker seg et forbud lagt opp, hvis man vil gå for det. Oslo politidistrikt ser særlig verdien av at Toll kan ta slike våpen ved innførsel, men ser også en rekke utfordringer med håndhevingen av et slikt forbud.

Innlandet og Øst politidistrikt er sterkt kritiske til et macheteforbud og er i tvil om et forbud vil ha ønsket effekt.

Politidirektoratet er enig med Innlandet, Øst og Oslo politidistrikter i at det er en rekke utfordringer som gjør seg gjeldende ved et eventuelt forbud.

Politidirektoratet mener innledningsvis at utarbeiding av et forbud vil være utfordrende. En grunnleggende forutsetning for et eventuelt forbud er at definisjonen lar seg beskrive så presist som mulig, og at den i minst mulig grad omfatter redskaper konstruert for lovlige og aktverdige formål. Selv om macheter ofte har et langt og bredt blad med tyngdepunktet (hoggpunktet) ytterst på bladets underkant, er det vanskelig å beskrive egenskaper som skiller seg fra øvrige kniver og lignende redskaper. Machete-definisjonens manglende klarhet og presisjon, som kreves for lovbestemmelser som medfører straffansvar, jf. Grunnloven § 96 og EMK art. 7, som innebærer at "borgerne på forhånd med rimelighet skal kunne forutse hvilke handlinger som er straffbare og dermed mulighet til å handle i tråd med dette", jf. HR-2018-1781-A, fører derfor til at et forslag må forby *alle* knivredskaper med blad over 25 cm.

Det finnes en rekke kniver med blad over 25 cm som benyttes til aktverdige formål, spesielt i næringsvirksomheter. Det må derfor legges til grunn at et eventuelt forbud vil ramme lovlige og aktverdige formål i større grad enn det som ble lagt til grunn i Politidirektoratets beslutningsgrunnlag av 09.04.2019. Som Politidirektoratet tidligere har vist til, vil et forbud også ramme hele Norges befolkning, mens problemet er relatert til storbyene, særlig Oslo.

Departementet har foreslått et forbud med dispensasjonsadgang for yrkesutøvere. Politidirektoratet er imidlertid kritisk til et slikt dispensasjonssystem og det merarbeidet dette vil påføre våpenkontorene.

Et dispensasjonssystem antas å medføre at det tilrettelegges for søknadsbehandling, utarbeides vurderingskriterier og at det føres oversikt over innvilgede dispensasjoner. Det må utformes standardiserte tillatelser for aktører som har fått innvilget dispensasjon. På grunn av

manglende verktøystøtte for digital kommunikasjon med publikum, må politiet benytte ordinær postgang med de kostnader og merarbeid dette medfører.

Søknadsprosess, behandling og utstedelse av dispensasjonstillatelser vil måtte skje på bekostning av våpenkontorenes oppgaver knyttet til skytevåpen og den allerede lange saksbehandlingstiden som det per i dag er på våpensøknader. Dispensasjonshåndteringen vil videre måtte konkurrere om prioritering med andre nasjonale utfordringer i våpenforvaltningen, som for eksempel å få kontroll med det store antall våpen i dødsbo. Det vises her til Riksrevisjonens rapport om politiets behandling av våpensøknader fra 2017.

Samlet sett mener Politidirektoratet at et eventuelt forbud med dispensasjonsadgang vil kunne virke negativt inn på hele landets våpenforvaltning og at dette ikke står i rimelig forhold til de utfordringer i Oslo-området som forbudet hovedsakelig er begrunnet med.

Videre er Politidirektoratet sterkt i tvil om et macheteforbud vil ha den ønskede effekten. Vi viser til at erfaringer tilsier at de kriminelle nettverkene man ønsker at et macheteforbud skal ramme, ikke retter seg etter loven. Det kan ikke utelukkes at de kriminelle nettverkene, uansett forbud eller ikke, vil fortsette å anskaffe seg macheter og bruke dem. Et forbud mot å eie machete vil mest sannsynlig ikke virke avskrekkende i særlig grad for dem som virkelig vil ha en slik gjenstand. Videre må det bemerkes at det finnes macheter og andre alternative knivvåpen, med bladlengde under 25 cm, uten at skadepotensialet kan anses å være vesentlig redusert. Gjengmiljøene kan dermed tilpasse seg regelverket og benytte seg av andre lovlige redskaper med minst like stort skadepotensiale. Både Øst og Innlandet politidistrikt har pekt på disse innvendningene, og Politidirektoratet mener at disse i seg selv viser en uforholdsmessig balanse mellom forbudets virkninger og det formålet forbudet skal ivareta, herunder at effektene av et forbud vil være små sett opp mot de økonomiske og administrative kostnadene en håndheving av et forbud vil innebære.

Oslo politidistrikt har foreslått en alternativ løsning med et forbud mot privatpersoner, mens virksomheter med yrkesmessige behov lovlig kan erverve og inneha kniver over den angitte størrelsen som de facto er produsert for den aktuelle yrkesutøvelsen. Det er videre anbefalt fra Oslo politidistrikt at det kun tillates å selges yrkestilpassede kniver til virksomheter som er registrert som relevant bedrift med dette behovet, eksempelvis innen bygg/anlegg, restaurant- og fiskeriering, og hvor kjøper må legitimere seg og sin tilknytning til virksomheten.

Forslaget til Oslo politidistrikt kan ha betydning for utfordringene knyttet til merarbeid for politiet, ved at politiets kontrollutøvelse overføres til forhandlerne. De vil bli tillagt vurderinger om hvilke bedrifter som bør kunne erverve ulike typer av kniver og hvorvidt en kjøper har tilstrekkelig tilknytning til en virksomhet. Politidirektoratet bemerker imidlertid at det er et stort antall foretak som forhandler kniver over den angitte bladlengden sammenlignet med for eksempel kunstgjødsel som Oslo politidistrikt viser til. Det vil derfor være et betydelig antall aktører som vil rammes ved at de blir pålagt å drive kontrollutøvelse og foreta vurderinger knyttet til hvilke yrkesgrupper som skal kunne erverve bestemte typer kniver.

Til tross for at Oslos politidistrikts forslag i utgangspunktet synes å være godt, anser ikke Politidirektoratet at forslaget er formålstjenlig gitt de øvrige vurderinger knyttet til forbudet, blant annet usikkerhet rundt virkningseffekt. Vi anser det som uheldig om oppfølgingen, ansvaret og kontrollen av det foreslåtte forbudet i praksis skal overføres til butikkvirksomheter, med de konsekvenser dette medfører for dem. I alle tilfeller vil det ut fra Politidirektoratets erfaringer være svært enkelt å opprette enkeltmannsforetak slik at macheter

og lignende kan erverves på en like enkel måte som i dag, og det kan ikke utelukkes at kriminelle går til det skrittet med å opprette firma og få organisasjonsnummer. Flere tyverier av denne typen kniver, ev. et svart marked for kniver, er også tenkelig innenfor disse kriminelle grupperingene. Et macheteforbud som ønsket kan dermed være med på å skape nye kriminelle arenaer.

Politidirektoratet antar dermed at det fortsatt er lovlydige borgere som i hovedsak vil rammes av et forbud. Det antas også at det er disse som i tilfelle ville ha levert inn de nevnte knivene til destruksjon.

Departementet stiller spørsmål ved om alternative tiltak til et forbud har større effekt. Politidirektoratet mener at de ovennevnte utfordringene med å lage et hensiktsmessig forbud mot machete tilsier at det heller bør satses på andre tiltak for å bekjempe uønsket ihendehavelse av disse gjenstandene. Som også vist til i høringsnotat finnes det allerede et forbud mot å bære kniv eller lignende skarpt redskap som er egnet til å påføre noen en kroppskrenkelse på offentlige sted, jf. straffeloven (strl.) § 189. Bæring av machete og machetelignende gjenstander faller innunder dette forbudet. Bruk av kniv kan også være et straffbart forhold, ev. et straffeskjerpene moment, jf. straffeloven §§ 272 og 274 første ledd.

Oslo politidistrikt påpeker at dette forbudet ikke er tilstrekkelig til å hindre voldelig og truende bruk av macheter/lange kniver, og ser også en rekke utfordringer med håndhevingen av et slikt forbud. Både Øst og Innlandet politidistrikt viser imidlertid til viktigheten av at politiet benytter seg av muligheten til forebyggende inndragning etter strl. § 70. Politidirektoratet viser til at selv om bestemmelsen ikke er begrenset til såkalte "gatestridsvåpen", vil den sett opp mot visitasjonsbestemmelsen i politiloven (pl.) § 7a ha den fordel at det også kan tas beslag når politiet kommer over slike gjenstander utenfor offentlig sted, for eksempel ved ransaking i hjem, arbeidsplasser eller klubblokaler. For slike våpen vil det i samsvar med bestemmelsenes første ledd annet punkt være tilstrekkelig med fare for straffbar bruk. Det bidrar videre til å effektivisere at straffeprosessloven (strpl.) § 214a første ledd i slike tilfeller legger inndragningskompetansen til påtalemyndigheten. Som Øst politidistrikt viser til, vil en machete være egnet til "kroppskrenkelser", og da er det tilstrekkelig for forebyggende inndragning at den "kan bli gjort til gjenstand for eller brukt ved en straffbar handling".

Politidirektoratet mener at det foreligger et betydelig potensiale ved å prioritere en mer effektiv og konsekvent håndheving av de allerede gitte bestemmelser i straffelovgivningen. Det er Politidirektoratets oppfatning at en stor andel av dem som vil kunne rammes av forslaget, vil kunne straffes etter eksisterende lovgivning. Politidirektoratet støtter Øst og Innlandet politidistrikts innspill om at dette og andre alternative tiltak som nevnt i høringsnotatet mest sannsynlig vil ha størst gevinst på lang sikt dersom man sammenligner med forslaget, sett hen til de ulemper det vil medføre.

Utover å anvende de lovhjemler vi allerede har på dette området i større grad, bør politiets ressurser etter Politidirektoratets mening anvendes på andre forebyggende tiltak med større effekt for kriminelle grupperinger. Departementet viser til at statsbudsjettet for 2019 ble styrket med 50 millioner kroner til økt innsats mot ungdoms- og gjengkriminalitet. Satsingen skal styrke både barnevern, konfliktrådet og politiet for å forebygge ungdomskriminalitet og rekruttering til kriminelle miljøer, samt bekjempe kriminelle miljøer. Politidirektoratet påpeker at dette er et arbeid som krever systematisk innsats over tid. Det er avhengig av at politiet faktisk har mulighet til å være en del av lokalmiljøet og ikke trekkes inn i andre oppgaver som også har prioritet. Det er ikke utenkelig at dette arbeidet vil ha betydning for

bevæpningstendenser på sikt, selv om vi er klar over at det vil ta tid. Politidirektoratet påpeker derfor viktigheten av at de økte bevilgningene til dette videreføres.

Med hilsen

Håkon Skulstad
Ass. direktør

Kristine Langkaas
Seksjonssjef

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Saksbehandler
Amanda Baann Asdal